

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Adaptace seniorů na podmínky v domově pro seniory

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. Dr. Stanislav Balík, PhD.

Vypracovala:
Michaela Stejskalová

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Adaptace seniorů na podmínky v domově pro seniory zpracovala samostatně použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Myslibořicích dne 22.4. 2011

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji panu doc. Dr. Stanislavu Balíkovi, PhD. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému příteli a rodičům za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Michaela Stejskalová

OBSAH

Úvod	5
------	---

TEORETICKÁ ČÁST

1. Gerontologie	7
1.1 Vymezení pojmu gerontologie	7
1.2 Stárnutí populace	7
1.3 Dílčí závěr	9
2. Stáří a stárnutí	11
2.1 Charakteristika stárnutí a stáří	11
2.2 Pohled společnosti na seniora	12
2.3 Problémy spojené se stářím	13
2.4 Dílčí závěr	18
3. Adaptace neboli přizpůsobení se	19
3.1 Co je adaptace a její rizika	19
3.2 Adaptace na pobyt v domově	20
3.3 Faktory podporující adaptaci	21
3.4 Dobrovolné a nedobrovolné umístění do domova pro seniory	22
3.5 Důležitost rodiny a její vliv na adaptaci seniora	23
3.6 Dílčí závěr	24
4. Domov pro seniory Hostim	25
4.1 Poslání a cílová skupina domova	25
4.2 Jednání s žadatelem o službu	27
4.3 Adaptační proces v domově pro seniory	31
4.4 Aktivity v domově pro seniory	32
4.5 Dílčí závěr	34

ANALYTICKÁ ČÁST

5. Cíl a stanovení hypotézy	35
6. Metodika práce	35
7. Charakteristika zkoumaného souboru a terénu	36
8. Výsledky výzkumu	37
Závěr	42
Resumé	44
Anotace	45
Seznam použité literatury	47
Seznam příloh	49

Úvod

“Stáří nemá být koncem života, ale jeho korunou“.

1. Repond

Složení lidské populace se v současné době mění. Na celém světě přibývá starších lidí. S prodlužující se délkou života se stále více lidí dožívá vysokého věku. Podle statistických prognóz má být 21. století stoletím seniorů, alespoň v prvních padesáti letech. Během 50 let bude poprvé v historii lidstva žít na zemi více lidí starších 60 let než osob mladších 15 let.

Na tuto skutečnost by měly být připravení také poskytovatelé sociálních služeb, kteří provozují domovy pro seniory.

Je řada seniorů, kteří si udržují své fyzické, psychické i společenské aktivity. Všem není tato schopnost aktivit dána, a tak je někdy starý člověk přehlížen, odsouván, není mu dostatečně projeována úcta a respekt. Mnozí senioři jsou velice závislí na péči své rodiny, která ji v mnoha případech odmítá poskytnout a přesunou ji na instituce zdravotní a sociální. Je také podceňován fakt, že mnoho dětí našich seniorů jsou sami senioři.

V péči o seniory je oproti minulosti preferován jiný přístup. Domovy pro seniory už nemají být místem, kam člověk přijde dožít, ale má to být místo, kde plnohodnotně a uspokojivě stráví svou poslední fázi života. Důležitou podmínkou pro naplnění tohoto cíle je adaptace člověka na nové prostředí v takové míře, jak to jeho fyzická a psychická stránka dovolí. Práce v domovech je velmi potřebná. Ať už jde o práci sociálního pracovníka, pracovníka v přímé péči, zdravotních sester nebo aktivizačních pracovníků.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala proto, že z vlastní praxe můžu říci, jak je adaptace na domov pro uživatele i jeho blízké náročná. Adaptace na nové prostředí a přizpůsobování se novým životním podmínkám je však velmi individuální a uživatelé při ní musí překonávat různé problémy.

Cílem této práce je zmapovat, které skutečnosti označují senioři, jako ty, které jim napomohly při adaptaci v domově pro seniory a zjistit, jak seniorům při adaptaci pomáhá účast na kulturních akcích a aktivitách pořádaných v domově pro seniory

Pro usnadnění adaptace na nový domov je nutným doplňkem kvalitní program člověka.

Myslím si, že je velmi důležité vytvářet podmínky pro aktivní život seniorů v domovech pro seniory. Aktivizační činnosti zkvalitňují život seniorů, pomáhají jim udržet si co nejdéle samostatnost a nezávislost v běžných každodenních úkonech a v péči o vlastní osobu.

Vzhledem k tomu, že jsem stále v kontaktu s uživateli v jejich různých zátěžových situacích, které mohu posoudit, rozhodla jsem se na základě svého studia nejen teoreticky, ale i prakticky popsat a zmapovat proces adaptace seniorů na pobyt v domově pro seniory.

Získané zkušenosti jak teoretické, tak praktické se budu snažit dále uplatnit ve své praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Gerontologie

1.1. Vymezení pojmu gerontologie

Gerontologie je věda o stárnutí a stáří. Název je odvozen od řeckého slova gerón = starý člověk, stařec a logos = nauka.

Gerontologie se tradičně dělí do 3 okruhů:

1. gerontologie experimentální – zabývá se otázkami, proč a jak živé organismy stárnou
2. gerontologie sociální – zkoumá sociální dopady stárnutí a stáří člověka. Současně si všímá i společenských a sociálních faktorů, které proces stárnutí ovlivňují. Zjišťuje a zabývá se sociálními potřebami starých lidí, jejich adaptabilitou a vyloučení s většinové společnosti.
3. gerontologie klinická – zabývá se zvláštnostmi chorob ve stáří a specifickými aspekty léčby starých lidí.¹

1.2. Stárnutí populace

S tématem adaptace nových obyvatel do domova důchodců a s tématem seniorské péče vůbec souvisí stárnutí populace. V současné době je především v médiích tento jev považován za problematický. Zároveň si ale neuvědomujeme, že stárnutí je důsledek přirozeného vývoje kvality lidského života.²

Stárnutí obyvatelstva je proces, který vyjadřuje, že populace vyššího věku buď relativně, nebo absolutně, nebo relativně i absolutně přibývá.

---

¹ Haškovcová, H. *Manuálek sociální gerontologie*, s. 9.

² Jurenka, J. *Adjustace a adaptace zdravotnického personálu a obyvatel na podmínky nového domova důchodců*, 2005, s. 4.

Od minulého století jsme svědky změn v reprodukčních zvyklostech obyvatelstva, byť zatím ve vymezených oblastech světa (Evropa, Severní Amerika), tyto změny záleží v uvědomělém omezování počtu dětí v rodině. Někteří autoři pro tento jev a jeho důsledky razí název „demografická revoluce“. Její hlavní charakteristikou je sestupný trend úmrtnosti spolu s klesající porodností, čímž rychle stoupá počet obyvatel vyšších věkových skupin.³

Stárnutí populace není nic nového a je zřejmé, že naše obyvatelstvo stárlo prakticky po celé minulé století. Výkyvy v dlouhodobých časových řadách ovšem nejsou žádnou výjimkou, ale tempo strnutí v současné době musíme spíše považovat za projev nové tendence – jakoby populace vstupovala do jiné fáze svého vývoje.⁴

Závěrem roku 2003 byla Českým statistickým úřadem vypracována projekce obyvatelstva české republiky, která měla nastínit směr budoucího populačního vývoje a ukázat jeho dopady na věkové složení.

Jak se ukázalo, v budoucnu se proces demografického stárnutí značně zrychlí a to jak vlivem posouvání početně silných ročníků do vyššího věku, tak očekávaným zlepšováním úmrtnostních poměrů. Obyvatelé starší 65 let tvoří v současnosti přibližně jednu sedminu všech obyvatel, do roku 2050 by se měl jejich podíl přiblížit až jedné třetině. Průměrný věk by se v roce 2050 měl pohybovat mezi 48 a 50 lety, tedy na úrovni o deset let vyšší než je dnes a počet obyvatel starších 65 let by měl převyšovat počet dětí do 15 let až 3,5 krát.⁵

Stárnutí populace je tedy trend, jemuž se vláda a vládní politika musí přizpůsobit, nikoli jej měnit. V této souvislosti musí stát vytvářet řádnou legislativu pro poskytování sociálních služeb pro staré spoluobčany, a to jak v domovech pro seniory, tak v denních centrech nebo zařízeních pečovatelské služby.

..

---

³ Pacovský, V., Heřmanová, H. *Gerontologie*, s. 25.

⁴ Brabcová, P. *Demografie*, s. 116-120.

⁵ Kretschmerová, T. *Demografie*, s. 91- 99.

1.3. Dílčí závěr

Gerontologie je věda o stáří a stárnutí. Tradičně se dělí do tří okruhů. V každém okruhu se zabývá něčím jiným. Stárnutí populace se stalo významným společenským jevem. Veškerá péče byla řízena státem. Podle statistického výzkumu bylo zjištěno, že v budoucnu se proces demografického stárnutí značně zrychlí. To znamená, že bude více starých lidí než mladých.

2. Stáří a stárnutí

2.1. Charakteristika stárnutí a stáří

Stáří je součástí našeho života. Občas přemýšlíme, jak a s kým bychom ho chtěli strávit. Nebo spíše nechtěli. Medicína umožňuje prodloužit život mnoha lidem, kteří trpí různými nemocemi. Teprve v posledních letech se i u nás mluví o kvalitě života, nejen o jeho délce. Právě samostatnost, rozumná míra finančního zajištění a možnost spolurozhodovat o sobě je ve stáří vysokou hodnotou.⁶

Nejzásadnějším projevem ve stáří je změna paměti, která může značně ovlivnit život člověka. Dochází ke změnám v sensorické (smyslové) paměti, která ovlivňuje pozdější zapamatování a znovuvybavování. Snižuje se kapacita primární paměti, což znamená, že člověk si obtížněji zapamatovává a musí vynaložit více úsilí na zapamatování. K typickým změnám paměti ve stáří patří změny epizodické paměti. To znamená, že si starší člověk hůře pamatuje, kde si co uložil, za co včera zaplatil, kdy naposledy jedl, apod. Na proti tomu se poměrně dobře uchovává kvalita dlouhodobé i sémantické (významové) paměti. To znamená, že si pamatuje více věci z minulosti. Proto dochází k situacím, že si starý člověk dokáže do poměrně velkých podrobností vybavit dávno prožité situace, ale nepamatuje si, co se stalo včera. Paměť a její kvalita ve stáří má pro člověka velký význam. Ovlivňuje totiž celkovou adaptaci na řadu pobíhajících změn a současně je předpokladem pro uchování vlastní integrity.⁷

Přestože se nahromadilo velké množství dílčích poznatků, není věda dosud schopna jednotně definovat jev stárnutí a odpovědět na otázku, proč vlastně jedinec stárne.

Stárnutí a stáří je na konci přirozeného vývojového procesu individua. V každé fázi ontogenetického vývoje lze identifikovat změny vzestupné povahy (progrese) i povahy sestupné (regrese). Charakter určité fáze vývoje je určen tím, zda převládá vzestupná orientace vývojových změn nebo tendence sestupná. Lze pak mluvit o progredující nebo regredující fázi ontogenetického vývoje. Stárnutí a stáří se vyznačuje převahou regredujících změn.

---

⁶ Venglářová, M. *Problematické situace v péči o seniory*, s. 11

⁷ APSS ČR, *Odborný časopis sociální služby č. 5/2010*, s. 32

Stárnutí a stáří je specifický biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódován, je nevratný, neopakuje se, jeho povaha je různá, zanechává trvalé stopy. Jeho rozvoj se řídí druhově specifickým časovým zákonem. Podléhá formativním vlivům prostředí.⁸

Přirozené stárnutí a stáří je určeno souhrnem faktorů genetických a vlivy prostředí, který na jedince působí v průběhu celého jeho života. Stárnutí se týká samozřejmě sféry biologické, kdy se zpomaluje a oslabuje většina regulačních funkcí, snižují se adaptační schopnosti a odolnost k zátěžím. Zpomaluje se psychomotorické tempo, zhoršuje se vnímání zevními smysly, ubývá svalové a kostní hmoty. Ve sféře psychologické se stáří projevuje velice individuálně, záleží zde především na osobnosti. Projevuje se zvláště v zátěžových situacích, při složitějším jednání. Zhoršuje se paměť, na druhou stranu se zvyšuje vytrvalost a rozvaha. Průběh sociálního stárnutí nelze dobře odhadnout, už od okamžiku, kdy si člověk uvědomí, že stárne, začíná vlastně problém jeho reakce a adaptace na stáří. Lidé, kteří během života umí „držet krok“ nemají většinou takový problém s adaptací na stáří. Základem je postupně se stahovat z některých společenských rolí a uchýlovat se k aktivitám typických pro vyšší věk.⁹

Kdybychom si zopakovali základní otázku: co je to stáří? Je to nehezky závěr života – nebo naopak vrchol *tvůrčího uměleckého života*?! Máme se nutit do nějakých umělých neskutečných fantazií? Myslím, že v každém případě je to jistý vrchol – buď vrchol materialistické, tělesné prázdnoty – anebo vrchol duchovní tvořivé a prožívané krásy! Ať nám k tomu něco řeknou ti, co to už prožili:

Materialistický vědec: „*Stárnutí je entropie, neměnný proces, při němž se část energie stává entropicky neproměnitelnou.*“

Pozitivněji se už vyjadřuje náš J. E. Purkyně: „*Ve stáří nám nezůstává nic jiného než se úplně oddati do zákonů přírody a vyšší lidstvu vládnoucí prozřetelnosti.*“ (V dopise Palackému)

Stále zůstává velkou autoritou sv. Tomáš Akvinský: „*V lidských zaměstnáních jsou mladíci užiteční, starci neužiteční. Ale v božských není schopnost stářím zmenšována, dokonce někdy ještě posilován. Málokdy najdeme v Církvi užitečné vedoucí osobnosti a učitele, kteří by žili jen krátký čas.*“ (Komentáře s evangeliu sv. Jana)¹⁰

⁸ Pacovský, V., Heřmanová, H. *Gerontologie*, s. 57.

⁹ Pacovský, V. *Geriatrická diagnostika*, s. 22-25

¹⁰ Kubíček, L. *Život největší umělecké dílo*, s. 36 - 37

2.2. Pohled společnosti na seniora

Matoušek hovoří o spojování člověka nad 60 let věku se sociálním statutem důchodce, který je považován za neaktivního či neproduktivního a předpokládány jsou i zdravotní charakteristiky spojené s involucí – ztrátou funkčních schopností a postupnou ztrátou soběstačnosti. Takový je stereotypní pohled na stáří, který pojímá staré lidi jako homogenní skupinu bez individuálních rozdílů, jež je pro společnost spíše zátěží, protože odčerpává významnou část společenských zdrojů na financování důchodů a na pokrytí nákladů zdravotní a sociální péče. Jde o pohled postrádající snahu najít pozitivní hodnoty stáří a zaznamenat významnou roli velkého počtu seniorů, kteří prospívají společnosti svou prací nebo naplňují svůj čas jiným smysluplným alternativním programem.¹¹

Stáří je vinobraním života, ale může být i strašlivým protivníkem. Imago stáří, názor na stáří a postoje ke starým lidem jsou produktem společenského dění. Společnost nemůže ponechat na libovůli jedinců jejich mravní vztahy, to jsou postoje jedince k sobě, a k druhým lidem, ke společenským skupinám, ke společnosti jako celku. Po vyváření mravního vztahu ke stáří a ke starým lidem je důležitá celá atmosféra společnosti, její ekonomická, sociální a společenská struktura. Postoj společnosti ke stáří se proto vyvíjí a mění. S tím souvisí i společenská role starých, jejich status, který je vždy vymezen určitými právy a požadavky.¹²

Starý člověk by měl zůstat plnohodnotným členem společnosti s důrazem na kontinuitu života, začleněn do sociálních skupin a sociálních sítí. Měl by mít možnost zachovat si nebo získat takové role, jež dávají jeho životu smysl. Potřebuje nové informace a dovednosti, které jsou pro něho užitečné a funkční a podporují jeho schopnost přizpůsobit se moderní společnosti.¹³

---

¹¹ Matoušek, O. *Sociální práce v praxi*, s. 163

¹² Pacovský, V., Heřmanová, H. *Gerontologie*, s. 33

¹³ Matoušek, O. *Sociální práce v praxi*, s. 175

Vzhledem k tomu, že se život moderních lidí stále zkvalitňuje, je nárůst počtu stárnoucích a starých lidí v populaci zcela evidentní. To s sebou přináší na jedné straně individuální radost, a druhé straně celospolečenskou starost. Největší starostí společnosti je, jak zajistit každému starému člověku základní a důstojné materiální předpoklady pro kvalitní prožívání stáří a jak zajistit dostupnou a kvalitní péči o nemocné a nesoběstačné staré občany.¹⁴

2.3. Problémy spojené se stářím

Starý člověk se běžně setkává s řadou problémů. Určitá situace se pro něj stává problémem tehdy, je-li pro něj úplně nová, nebo je tak složitá, že není v jeho „osobní kompetenci“ ji zvládnout. Potom potřebuje podporu a pomoc. Nezáleží vždy jen na objektivní situaci, ale především na tom, jak ji geront prožívá.¹⁵

Pro stáří je charakteristická změna některých psychických kvalit, takže takovou změnu považujeme za součást stařecké normy. Je to především snížení výbavnosti a vštipivosti paměti, zpomalení psychomotorického tempa a ochuzení fantazie. Na tom je založena obliba vzpomínek na dávné události, tendence být laudator temporis acti, nechut' sledovat a řešit komplikované aktuální události. Pozoruje se snížená nápaditost, objevnost, vynalézavost.

Geront se nerad rozhoduje, takže působí často dojmem bezradnosti. Pomaleji řeší situace a úkoly, ale pokud není deteriorován, vzhledem ke svým bohatým zkušenostem nikoli nesprávně, ba někdy překvapivě geniálně. Emoce jsou labilnější, staří lidé snadno podléhají dojetí. Zvyšuje se sklon k úzkosti až agitovanosti. Velmi častá je deprese a podezíravost.

---

¹⁴ Haškovcová, H. *Manuálek sociální gerontologie*, s. 12

¹⁵ Pacovský, V. *Geriatrická diagnostika*, s. 105

Všechny změny však nesměřují vždy k horšímu. Většinou se také stupňuje trpělivost a pochopení pro motivy jednání stejně starých nebo jen o málo mladších lidí. Protože u normálního stáří netrpí soudnost a zlepšuje se rozvaha, platí stále staré učení o moudrých starcích. Starý člověk projevuje větší stálost ve svých názorech a ve vztazích. Ve vlastním jednání je opatrnější a obezřetnější. Skoro bez úbytku je zachována slovní zásoba.¹⁶

V roce 1962 S. Reichardová provedla studii o zvládnání vlastního stáří, ze které vyplynulo pět vyrovnávacích strategií (Langmeier, 1991). Jednotlivé strategie – postoje se mohou různě prolínat. Rády bychom vás s nimi seznámily a doplnily svými zkušenosti.

Strategie:

- **Konstruktivní strategie**

Člověk se dokáže vyrovnat s omezením, které stáří přináší. Snaží se být aktivní, vyvářet nové vztahy, stanovuje si přiměřené cíle a plány. Je snášenlivý, otevřený novým situacím, pružný v myšlení a poznávání a tolerantní vůči druhým. Snadno navazuje kontakty s druhými lidmi, počítá s jejich oporou, rozvíjí své zájmy. Vůči životu je optimistický, spokojený, má smysl pro humor. Akceptuje svá omezení, využívá současných schopností, přizpůsobuje se změnám, má program pro své stáří. Je to typ seniorů, kteří budou ochotni využívat kompenzační pomůcky a aktivně vytvářet podmínky pro svá fyzická omezení, pokud přijdou.

Prioritou a motivací je mít svůj životní styl a být schopen pro sebe něco vykonat.

- **Strategie závislosti**

Člověk je více pasivní, nechce nic rozhodnout sám, spoléhá na pomoc druhých. Byl nebo ještě je pod vlivem svého partnera a tato role mu vyhovuje. Má rád své soukromí, odpočinek, pohodlí a bezpečí. Spoléhá na pomoc druhých. Myslíme si, že tento typ člověka nechá za sebe rozhodovat i zdravotníky, sám neví, co je pro něj v dané situaci nelepší, a naopak se dá velmi dobře ovlivnit svými dětmi.

---

¹⁶ Pacovský, V., Heřmanová, H. *Gerontologie*, s. 81

Známe tu větu: „Dcera říkala, že bych měla...“ Destruktivní je to v případě, kdy jsou vlastní děti názorově v rozporu s potřebami seniora, pak je obtížné najít společnou řeč – vyžaduje úsilí setkávat se, vyjasnit si vzájemně své role a úkoly pro péči o starého člověka.

Životní styl, který člověk získal v předešlých životních stádiích, nedokáže změnit druhý člověk, Návyky, které jsme byli zvyklí uplatňovat, přetrvávají v dalších lidských vztazích. Musíme umět vytvářet otázky typu: Jaký byl váš život před nástupem do domova důchodců? Co je jinak? A co od nás očekáváte? Čím vám můžeme pomoci?

- **Strategie obranná**

Člověk odmítá přijmout změny stáří. Je přehnaně aktivní, aby si dokázal, že je zcela soběstačný a nepotřebuje pomoc druhých lidí. Tento typ člověka byl zpravidla profesně a společensky velmi úspěšný, nerad přijímá myšlenku na odchod do důchodu. Příliš se emočně kontroluje a přísně dodržuje své zvyklosti, nic se nesmí měnit. Bývá konfliktní, a chce mít moc nad prostředím.

V životě nastanou chvíle, kdy je nutné si uvědomit, že pomoc druhé osoby potřebuji. Jde jen o to naučit se o ni říci.

- **Strategie hostility**

Člověk je nepřátelský vůči lidem a vůči všemu. Nic není nikdy dobře. Je obětí svého života, chce být litován. Hledá viníky za své životné prohry, každý neúspěch zavinil někdo kolem něho. Je často agresivní a podezřívavý, stále si na něco stěžuje a vyhledává konflikty. Nerozumí si s mladými lidmi, jako by jim záviděl jejich mladost.

Naučený životní styl člověka vyššího věku nezměníme. Musí chtít sám. Zde je na místě možnost psychoterapie a úsilí chtít sám přehodnotit své dosavadní postoje.

- **Strategie sebenenávisti**

Tento typ člověka obrací svou nenávist a zlobu proti sobě. Je kritický vůči vlastní osobě, častým tématem je smrt jako vysvobození. Ve svém životním příběhu měl neuspokojivé vztahy s rodiči, s manželem, na pracovišti. Trpí pocitem osamělosti. Život hodnotí kriticky a pohrdavě, netouží nic dělat a o nic se snažit. U těchto jedinců je velmi těžké nacházet pozitivní přístupy, a tak nezbyvá než tyto postoje akceptovat. V těchto případech pomáhá vhodná psychoterapie. Nikdy není pozdě zažít jinak a znovu.

Důležitou složkou života je uvědomění si, jakým způsobem jsem žil, jaké vztahy jsem udržoval a jak je nyní využívám. Jaký úkol mi ještě zbývá? Stane se ze mne věčný stěžovatel, nebo se budu snažit zamyslet se nad tím, co ještě pro své životní štěstí mohu udělat.

Doporučená strategie

Stále rosteme a zrajeme, v každém okamžiku života, proto potřebujeme aktuální a přesné mentální mapy, kam vlastně půjdeme, po jakých cestách se vydáme, a jaký dopravní prostředek použijeme, a které překážky překonáme a jaký si vybereme způsob života. Proto vstup do další fáze znamená přijetí osobního rizika dokázat vyřadit některé neúčelné cesty a někdy i starou mapu.

Člověk má možnost hledat nové informace a zdokonalovat sám sebe. A tak je povinen přijmout zodpovědnost za svůj způsob hledání a orientaci ve své mapě života. Nové informace však přicházejí velmi rychle, senioři (a nejen oni) jsou unaveni vybírat pro sebe to užitečné, a proto vydávají mnoho energie na obranu svých zastaralých životních map. Je i řada těch, kteří ztrácejí sílu a energii v hledání viníků kolem sebe za nedodání nových životních směrůvek, sami sobě si ničí osobní růst.

Je pravda, že stáří bylo a je moderní společností vyřazováno z celospolečenského uvažování, a (tam) senioři postrádají důstojný kredit. Nepochybně grafické panice a začněme chápat stáří jako důležitou etapu v životě, odstraňme mýtus, že stáří je nemoc, přestaňme posuzovat stáří podle věku a nemocí.

V popředí důležitosti stojí nutnost dokázat správně určit vztahy mezi prevencí a léčbou, zdravotní a sociální péčí, a také stanovit rovnováhu mezi profesionálním a neformální péčí. Úkole, každého z nás je a bude vytvořit si vlastní model aktivního stárnutí, dokázat přijímat a správně vybírat pro sebe užitečné nové informace, tvořivě pracovat a kvalitně odpočívat. Učit se způsobu života, který mi přináší radost, i přes změny, jež nás ve stáří mohou provázet¹⁷

Změn přichází v životě mnoho. Lidé se liší ve schopnosti změny přijmout, vyrovnat se s nimi a zařídit si nový život ke své spokojenosti. Adaptace patří mezi základní lidské vlastnosti umožňující lidem přežít i velmi obtížné situace. Je tam ale několik ALE. Změn nesmí být nad únosnou míru, ta je pro každého z nás jiná. Změna musí mít pro svého nositele smysl, pak ji může lépe přijmout. Vyrovnání se předpokládá pomoc okolí, toleranci a trpělivost s člověkem, který se se změnou potýká. Když lidé plánují zásadnější životní změny, odborníci varují: „Nechtějte změnit vše najednou!“, ale v životě seniora mnohdy přichází přímo smršť změn.

V návaznosti na změny přichází nutnost hledat nový způsob života ve stáří. Nejčastější jsou to změny v úrovni péče o sebe a také zvýšené nároky na pomoc okolí. Ty pak vedou seniora, nebo častěji jeho okolí, k hledání vhodného místa pro život. Moderní pohledy na stáří upřednostňují aktivní přípravu na dobu, kdy člověk potřebuje intenzivní pomoc a péči.

Většina seniorů žije v domácnosti za pomoci a podpory blízkých lidí. To se jeví jako nejlepší a z hlediska seniorů jistě i nejvítanější varianta. Vhodným doplňkem pro potřebu zdravotní péče je spolupráce s Domácí péčí.

Při větších zdravotních problémech, osamělosti, nemožnosti pomoci ze strany blízkých teprve nastupuje varianta institucionální péče. Přes všechnu snahu jde o krajní řešení a mnoho seniorů je nese úkorně. Model, kdy si senior vybere zařízení, ve kterém mu později mohou poskytnout sociální a zdravotní péči, je ideální. Pokud je nabídka míst k životu ve stáří širší, může se porozhlédnout a vybrat si zařízení, které mu lépe vyhovuje.

---

¹⁷ Klevelandová D., Dlabalová I. *Motivační prvky při práci se seniory*, s. 31-35

Starší člověk se ještě v době, kdy je více aktivní a tedy i schopný adaptace na nové prostředí a jiný životní styl „zabydlí“ v nové lokalitě, seznámí se s pracovníky i dalšími klienty. Má lepší šanci začlenit se do způsobu života, který je mu ve stáří nabízen. Pokud zde najde své místo a způsob, jak spokojeně žít, klesá pravděpodobnost vzniku konfliktů s personálem a spolubydlicími.¹⁸

2.4. Dílčí závěr

Stáří je součástí našeho života. Od okamžiku, kdy si člověk poprvé uvědomí, že stárne, začíná vlastně problém jeho psychologické adaptace na stárnutí a stáří. Stáří je další vývojová etapa lidského života, ve které je kladen hlavní důraz na uchování pohybových dovedností a psychosociální rozvoj osobnosti. Každý jedinec stáří prožívá jiným způsobem, některý se se stářím vyrovná lehce a pro jiného je to nepochopitelné, proč zrovna on na tom musí být tak špatně.

---

¹⁸ Venglářová M. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky.*

3. Adaptace neboli přizpůsobení

3.1. Co je adaptace a její rizika

„Adaptace je přesun, k němuž dochází v sociální psychologii či kulturních rysech jedince po příchodu do nového prostředí“.¹⁹

„Adaptace je proces nejen ve smyslu pasivního přizpůsobování se životnímu prostředí, ale i ve smyslu přizpůsobování prostředí potřebám člověka. Je to vztah existující mezi jedincem a prostředím, v němž jde o uspokojování potřeb“.²⁰

Od okamžiku, kdy si člověk poprvé uvědomí, že stárne, začíná vlastně problém jeho psychologické adaptace na stárnutí a stáří. Rozhodně nikterak nesouvisí s kalendářním věkem.

Adaptace zřejmě závisí na mnoha faktorech a její průběh nelze ani složitým testováním předem odhadnout. Rozhoduje interakce jedince s prostředím, vitalita a zdravotní stav jedince, ekonomická jistota, normy a očekávání společnosti. Velmi významná pro adaptaci na stáří je osobnost jedince v rozsahu celé životní dráhy, protože lidský život má svou kontinuitu²¹

Každý jedinec žije v prostředí, v němž je vystaven různým zátěžovým situacím. Hrozí-li přitom porucha homeostázy, má organismus k dispozici dva druhy obranné odpovědi: reakce a adaptace. Reakce jsou odpovědi předem připravené, zakódované v již hotové podobě. Při adaptacích (přizpůsobení) se získávají nové, proti předchozímu stavu účelnější reaktivity. Adaptace je proces, v jehož průběhu vznikají nové schopnosti organismu reagovat na změny prostředí změnou své činnosti.

Chybné reakce a adaptace se nazývají malreakce a maladaptace. Chybná adaptace je pro vysoký věk typická, odpověď na zátěž může být změněna kvantitativně a v některých směrech kvalitativně. Klinické projevy špatné adaptace ve stáří se označují jako geriatrické maladaptivní syndromy. Do těchto syndromů patří: maladaptace na stárnutí a stáří, maladaptace na akutní nebo chronickou zátěž, maladaptace na ústavní pobyt.²²

---

¹⁹ Hartl, P., Hartlová, H. *Psychologický slovník*.

²⁰ Nakonečný, M. *Encyklopedie obecné psychologie*.

²¹ Pacovský, V. *Gerontologie*, s. 82 – 83.

²² Pacovský, V. *Geriatrická diagnostika*, s. 87.

3.2. Adaptace na pobyt v domově

Staří lidé odcházejí do různých sociálních zařízení v době, kdy už se pro ně samota stane nesnesitelná, když doma vše bezpečně nezvládnou a když se o ně ostatní a rodina bojí. Většinou si lidé uvědomují, že se blíží konec života. Opustit dům pro ně znamená rozloučit se s minulostí, se vším, co jim tvořilo dosavadní život²³

Změna prostředí ve stáří je závažným stresovým faktorem. Adaptace je ztížena, probíhá delší dobu a je negativně pocíťována. Se změnou prostředí souvisí i „strach z neznámého“ a nezdělaná i úzkost. Dochází ke ztrátě vyhlídek do budoucnosti. V první fázi adaptace byla prokázána i zvýšená úmrtnost. Toto sice může být dáno pozdním či neindikovaným nástupem klienta ve špatném zdravotním stavu, ale i stresovým vlivem vlastního nástupu a odloučením od rodiny. K běžným adaptačním reakcím patří úzkostné reakce, změny v chování, útlum, poruchy spánku (spavost i nespavost), psychosomatické projevy zhoršení chronických zdravotních obtíží. Ztráta autenticky hlubších kontaktů postihuje především klienty bez zázemí ve vlastní rodině (pravidelný kontakt, vzájemné návštěvy). Společenství v domově důchodců je sociálně rozptýlené. Kontakty jsou zde nahodilé, vynucené společným sdílením prostoru, nevznikly většinou ze vzájemných sympatií. Může se rozvinout ponorková nemoc (narůstání únavy, snižování tolerance, podrážděnost).

V režimovém prostředí se mění psychika a stírá se osobnost klienta. *V rodině se osobnost stárnoucího člověka přirozeně zvyrazňuje a dozrává.*²⁴

Vstup do zařízení sociálních služeb se projevuje u každého člověka jinak. Prožívání takové situace závisí od zdravotního stavu jedince, od možností připravit se na změnu prostředí a životního režimu, jako i od schopnosti člověka přizpůsobit se novým změněným podmínkám.²⁵

---

²³ Pichaud, C., Thareauová, I. *Soužití se staršími lidmi.*

²⁴ APSS ČR, *Odborný časopis sociální služby č. 5/2010*, s. 33

²⁵ Hrozenková, M. *Socialna práca so staršími ľudmi a jej teoreticko-praktické východiska.*

Při příchodu seniora do domova pro seniory probíhá vždy adaptační reakce. Může být dobrá, zhoršená nebo nedostatečná. Dobrá adaptace se projevuje tím, že obyvatel spolupracuje s personálem z vlastní iniciativy, je přátelský k obyvatelům, projevuje zájem o okolí, je klidný, vyrovnaný, optimistický, pohybuje se bez výzvy, má záliby a věnuje se jim.

Adaptace bývá rozdělena do několika fází:

V první fázi se člověk seznamuje s novým prostředím, poznává lidi kolem sebe (spolubydlící, zaměstnance). Důležité je zde poznat „chod“ domova, sžít se s lidmi z nejbližšího okolí a mít možnost zbudovat si své soukromí.

Ve druhém období dochází k navazování kontaktů, nových vztahů a hlubšímu poznání chodu domova.

Ve třetí fázi se člověk začleňuje do chodu instituce a zároveň často slábnou vazby navenek, což může být pro starého člověka „cestou k sociální izolaci“.

O čtvrté, poslední fázi mluvíme jako o fázi kompletního přizpůsobení, v níž jsou obyvatelé plně vyrovnáni s životem v domově a sami v adaptaci mohou pomáhat dalším nově příchozím.

Sama adaptace může trvat u každého člověka různě dlouhou dobu (obvykle však nepřekročí dobu šesti měsíců) a nemusí vždy dojít až do čtvrté fáze.²⁶

3.3. Faktory podporující adaptaci

Jakékoliv pobytové zařízení, včetně domova pro seniory je však také schopno nastavit takové podmínky pro život, aby byl adaptační proces i celý průběh pobytu zvládnut bez větších problémů. Průběh přechodu do domova pro seniory a první dojem z pobytu v něm má velký význam pro úspěšnou adaptaci na pobyt i na celkovou spokojenost s životem v domovech pro seniory.²⁷

---

²⁶ Hlaváčová, G. *Sociální práce 2/2003*, s.157.

²⁷ Hlaváčová, G. *Sociální práce 2/2003*, s.154.

Adaptace zřejmě závisí na mnoha faktorech a její průběh nelze ani složitým testováním předem odhadnout. Rozhoduje interakce jedince s prostředím, vitalita a zdravotní stav jedince, ekonomická jistota, normy a očekávání společnosti. Velmi významná pro adaptaci na stáří je osobnost jedince v rozsahu celé životní dráhy, protože lidský život má svou kontinuitu.²⁸

3.4. Dobrovolné a nedobrovolné umístění do domova pro seniory

Nezastupitelnou úlohou v péči o seniora, u kterého již není soběstačnost stoprocentní, hraje rodina. Aby zůstal senior co nejdéle soběstačným, měla by rodina poskytovat pouze takovou péči, na kterou již starý člověk nestačí. Předpokladem pro dobrou péči o nesoběstačného člověka je mít dobré podmínky, chtít pečovat a mít vůli a umět pečovat.²⁹

Pokud již senior není schopen zůstat v domácím prostředí, vyhledá si (za pomoci rodiny, lékaře, sociálních pracovníků v nemocnicích) pobyt ve vhodné instituci.

Nejčastějším důvodem odchodu do domova pro seniory je pak zhoršení zdravotního stavu, neschopnost se o sebe postarat o domácnost a ztráta soběstačnosti. Senior ztrácí dosavadní schopnosti a odchod do domova pro seniory chápe jako nutnost.

Adaptace na nedobrovolné umístění do domova: člověk si plně uvědomuje svou ztrátu soběstačnosti, odchod do domova vnímá jako ztrátu pocitu bezpečí a jistoty, kterou v domácím prostředí měl.

Adaptace má pak tři fáze:

- Fáze odporu – projevem proti násilné a nedobrovolné změně v životě seniora může být negativismus, agrese, nadávání, obviňování z nejrůznějšího.
- Fáze zoufalství a apatie – přichází po zjištění, že jakýkoli projev odporu nemá žádoucí efekt. Následuje rezignace a ztráta zájmu o vše, včetně svého života. Mnozí tak setrvávají až do své smrti. Z důvodu nezvládnuté adaptace může smrt přijít velice brzy.

---

²⁸ Pacovský, V., Heřmanová, H. *Gerontologie*, s. 82-83

²⁹ Zavázalová, H. a kol. *Vybrané kapitoly ze sociální gerontologie*.

- Fáze vytvoření nové pozitivní vazby – se spolubydlícím, některým členem personálu v domově. Adaptující se senior tak nachází nový smysl svého života a snáze chápe a zvládá život v domově.

Adaptace na dobrovolné umístění přináší méně problémů:

- Fáze nejistoty a vytváření nového stereotypu - první zkušenosti a zážitky vytvářejí základ postoje k novému způsobu života. Důraz je kladen na co nejmenší počet nepříjemného, člověk v této fázi získává informace a orientuje se v prostředí, které teď tvoří jeho nový domov.
- Fáze adaptace přijetí nového životního stylu – senior se po nějaké době smíří se ztrátou svého původního domova, se změnou životního způsobu a se změnou role. Postupně získává nové sociální kontakty a snaží se sžít s domovem.³⁰

3.5. Důležitost rodiny a její vliv na adaptaci

Současná moderní rodina je velmi křehká, protože je založena především na citových vazbách. Lidé se zkrátka berou z lásky a ekonomická stránka není důležitá. Nukleární rodina (rodiče a jejich děti) žije samostatně a rovněž stárnoucí člověk touží většinou setrvat v samostatném způsobu života. Všechny generace si totiž zvykly na nezávislost a těžko se jí vzdávají. Vznikla tzv. intimita na dálku.

Pokud je péče o starého člověka jen občasná, pak většinou nepůsobí rodině potíže. Nejnáročnější je dlouhodobá nebo dokonce trvalá péče o starého nemocného člověka. Důležitým aspektem zde je, že rodina především musí chtít, umět a moci zvládnout dlouhodobou péči o starého člověka. Překážky bývají četné: nevyhovující bydlení (malé byty a z toho plynoucí ztráta soukromí nukleární rodiny nebo seniora), vysoká zaměstnanost žen střední generace (které nemohou opustit zaměstnanecký poměr, neboť živí sebe a děti). Další ekonomické důvody atd.³¹

³⁰ Vágnerová, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*.

³¹ Haškovcová, H. *Manuálek sociální gerontologie*, s. 42,43.

3.6. Dílčí závěr

Adaptací rozumíme přizpůsobování se novým, změněným nebo odlišným podmínkám a okolnostem. Probíhá na fyziologické, psychologické a sociální-kulturní úrovni.

Člověk, který se už o sebe nezvládne postarat a nemá nikoho, kdo by se o něj postaral, je ubytován v sociálním zařízení. V dnešní době má na výběr z mnoha sociálních zařízení.

Mnoho seniorů se s tím nedokáže smířit, že by měli opustit svůj domov a odejít někam, kde to pro něj bude cizí. Proto je lepší člověka na tento odchod připravit předem dát mu na výběr ze sociálních zařízení, kde by chtěl strávit zbytek svého života.

Po příchodu do domova pro seniory probíhá vždy určitá adaptační reakce. U každého jedince jinak dlouho trvá. Nezastupitelnou úlohu pro člověka při adaptaci má rodina, která mu je oporou při zvykání si na nové podmínky v domově.

4. Domov pro seniory Hostim

4.1. Poslání a cílová skupina domova

Náš domov usiluje o to, aby se klienti převážně s různou formou demencí, lehčí psychiatrickou diagnózou stali přirozenou součástí života obce a našeho domova a prožívali zde důstojný život za účinné pomoci všech zaměstnanců a pokud možno i rodinných příslušníků či obyvatel obce. Respektování lidských práv a svobod, naplňováním individuálních osobních cílů a přání chceme dosahovat spokojenosti našich klientů.

Cílové skupiny domova pro seniory Hostim

Náš domov poskytuje služby klientům s tímto vymezením:

- klienti pobírající starobní nebo invalidní důchod se stálou potřebou ošetrovatelské péče, jejichž zdravotní stav se vyznačuje projevy blízkými klientům s různou formou demencí vyžadující specializovanou péči i (imobilní)
  - klienti s pohyblivostí za pomoci pomůcek
  - klienti plně imobilní
- klienti, s různou formou demence, pobírající starobní nebo invalidní důchod s vyžadující stálou specializovanou péči i (imobilní)
- klienti s psychiatrickou diagnózou / osoby psychicky stabilizované kromě těžkých stavů vyžadující léčení v léčebných zařízeních/ i imobilní/.

Náš domov není určen pro klienty, kteří by svými chováním mohli narušovat soužití v kolektivu tzn. klientům s diagnózou alkoholismu, se závislostí na návykových látkách a klientům s těžkou psychotickou diagnózou.

Služba obsahuje tyto činnosti:

- poskytnutí ubytování
- poskytnutí stravy běžné, dietní i diabetické
- praní prádla, drobné opravy
- pomoc při zvládnání běžných úkonů a péče o vlastní osobu
- pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- sociálně terapeutické činnosti
- aktivizační činnosti (volnočasové aktivity)
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- pravidelnou lékařskou návštěvu přímo v domově, odvoz k lékaři v případě potřeby
- konzultace s psychologem
- možnost nákupu věcí osobní potřeby a doprovod při nákupu
- ostatní fakultativní činnosti dle přání klienta uvedené ve smlouvě

Principy poskytovaných služeb:

- Dodržování práv uživatelů (mohou naplňovat svá práva, řeší přes klíčového pracovníka, možnost využití schránky důvěry)
- Zachování lidské důstojnosti (neizolovat uživatele, poskytovat služby citlivě bez automatické práce)
- Základem plánování služby je naplňování přání uživatele
- Týmová spolupráce je základem provádění služby (podpora uživatele všemi pracovníky)
- Respektování volby uživatelů (podmínky pro důstojnost uživatele, podmínky k rozhodování uživatele s porozuměním důsledků toho rozhodnutí)
- Individuální podpory (přesné zaměření služeb na jednotlivého uživatele dle jeho osobních cílů a přání)
- Zaměření na celek (ne jen my, ale i ostatní instituce, rodina, přátelé pomáhají uživateli, zapojení do života domova a okolí)
- Flexibilita (pružné přizpůsobování se potřebám uživatelů ze strany poskytovatele, řeší hlavně klíčoví pracovníci)

4.2. Jednání s žadatelem o službu

Jednáním se žadatelem o službu se rozumí komunikace mezi žadatelem a sociální pracovníci. První kontakt se žadatelem je velmi důležitý – sociální pracovníce se o žadateli dozví důležité informace a žadatel získá informace, které potřebuje pro své rozhodnutí (zda službu využije či nikoliv – posoudí, zdali je nabízená služba pro něj to, co hledal, seznámí se s podmínkami poskytování služby). Na základě takto získaných informací může žadatel zvážit, zda péči ještě může zvládnout rodina, pečovatelská služba, osobní asistent, nebo se rozhodne o podání žádosti do domova. Ze strany domova dochází ke kvalifikovanému rozhodnutí, zda je možné službu žadateli poskytnout, či nikoliv (v případě potřeby nabídne žadateli jiné - vhodnější zařízení).

Jednání se žadatelem o službu vede sociální pracovníce. Jednání je vždy vedeno se žadatelem o službu, ve výjimečných případech může žadatele při jednání částečně zastoupit rodinný příslušník. Pokud má žadatel dotčenou (omezení nebo úplné zbavení) způsobilost k právním úkonům, probíhá jednání s jeho zákonným zástupcem a žadatel je v rámci možností zapojen. Každý žadatel má právo si k jednání přivést i další osobu (rodinný příslušník, známý..)

Co potřebuje vědět o žadateli sociální pracovníce:

- z jakého důvodu žadatel službu kontaktoval – proč ji daný žadatel potřebuje
- jestli se žadatel nachází v nepříznivé sociální situaci – proč naši službu vyhledal
- zdali nemůže péči zajistit jeho rodina, popřípadě jiný druh sociální služby (osobní asistence, pečovatelská služba)
- jaký je jeho zdravotní stav – zda nedovoluje zajistit si péči o svou osobu (potřeba ošetrovatelské péče)
- potřeby, očekávání, cíle žadatele – co od domova a jeho služeb očekává, jak může pomoci
- přání žadatele - jak si představuje své budoucí ubytování (jedno nebo více lůžkový pokoj, pokoj se sociálním zařízením), s kým by si přál být ubytován (společenský nebo tichý spolubydlíci) apod.

Co sociální pracovnice sděluje žadateli:

- že se jedná o sociální pobytovou službu a je li aktuálně volná kapacita
- rozsah poskytování služby
- způsob poskytování služby – jak, kdy, kde je služba poskytována
- za jakou cenu
- obsah smlouvy o poskytnutí sociální pobytové služby, která je uzavírána při přijetí do domova.
- za jakých podmínek sociální službu poskytujeme – domácí řád
- personální zajištění služby
- co si musí a může přinést do domova s sebou

Žadateli pak sociální pracovnice, která jednání vede, předá Žádost o poskytování sociální služby, její součástí je informace při přijetí do Domova pro seniory Hostim, vyjádření lékaře, souhlas se zpracováním osobních údajů, osobní profil zájemce a seznam osobního vybavení při nástupu do domova.

V rámci jednání má možnost žadatel si prohlédnout prostředí našeho domova. Sociální pracovnice se žadatelem postupně projde celým domovem, ukáže mu oddělení, případně i pokoje (po domluvě se stávajícími uživateli), sociální zařízení (vybavení koupelny, WC), sesternu, ošetrovnu a společenskou místnost, která zároveň slouží jako místnost pro různé volnočasové aktivity. V průběhu prohlídky je žadatel opět seznamován se způsobem, jakým je služba poskytována. Sociální pracovnice odpovídá veškeré otázky, které žadatel, nebo doprovázející příslušný rodinný příslušník v průběhu prohlídky klade.

V průběhu jednání musí sociální pracovnice náležitě přizpůsobit i komunikaci se žadatelem. Žadatele informuje srozumitelně (ověřuje si porozumění např. „Potřebujete se na něco zeptat? Rozuměl jste všemu, co Vám říkám?“), pomalu, zřetelně, nahlas, jednoduše, používá krátké věty, neměla by používat cizí slova a nepodávat mnoho informací najednou.

Pokud se žadatel rozhodne využívat služeb domova, musí svou žádost o poskytnutí sociální služby doručit na adresu domova (osobně nebo poštou). Žádost je poté předána sociální pracovnici, která žádost zaeviduje. Poté za přítomnosti sociální pracovnice, vrchní sestry a lékaře dochází k posouzení žádosti, zda může být žádost přijata, nebo musí být odmítnuta.

V případě, že žadatel o službu nesplní podmínky pro poskytnutí služby:

Důvody odmítnutí:

- narušování soužití - alkohol, drogy, rizikové jednání
- infekční onemocnění
- nesplnitelné cíle, nebo požadavky uživatele služby
- onemocnění v těžkém terminálním stádiu
- neúčast uživatele, nebo jeho nesouhlas
- nesplnění kritérií cílové skupiny

Odmítnutí zájemce provádí sociální pracovníce s etikou, důstojností a patřičnou argumentací. Důvodem odmítnutí je každá situace, kdy je zřejmé, že sociální služba nemůže být poskytnuta kvalitně. Sociální pracovníce doporučí odmítnutému zájemce o sociální službu alternativní řešení, případně jiné zařízení, které by mohlo na základně zjištěných informací podpořit potřeby zájemce. K tomuto účelu je v zařízení k dispozici seznam poskytovatelů sociálních služeb. Sociální pracovníce poskytne odmítnutému žadateli sociální službu přiměřenou psychickou a fyzickou podporu.

V případě, že žadatel o službu splní podmínky pro poskytnutí služby:

- pokud je aktuálně volná kapacita, poskytne se žadateli služba ihned
- pokud není volná kapacita, je žádost žadatele zaevidována a žadatel je odmítnut z důvodu naplněné kapacity

Po uvolnění místa jsou žádosti znovu posouzeny a je vybrán nejvhodnější žadatel. Rozhodující je při tomto výběru zdravotní stav žadatele a jeho sociální situace (potřebnost, nutnost ošetrovatelské péče).

Po vybrání nejvhodnějšího žadatele je tento žadatel telefonicky informován a vyzván k jednání o nástupu do domova pro seniory.³²

---

³² Domov pro seniory Hostim. Standard č. 3 – *Jednání se žadatelem o službu. Domov pro seniory Hostim.*

V den nástupu do Domova pro seniory Hostim, se žadatel většinou i s doprovodem rodiny dostaví za sociální pracovníci, která se snaží zajistit co nejkldnější atmosféru pro rozhovor s klientem a přeje-li si to, tak i s jeho příbuzným, kamarádem, nebo známým. Po navození nestresové atmosféry zjistí sociální pracovníce potřebné osobní údaje klienta. Dále je s uživatelem uzavřena Smlouva o poskytování sociální služby. Účelem smlouvy je písemné definování podmínek, za jakých bude služba poskytována, vymezení práv i povinností uživatele a poskytovatele služby. Smlouva o poskytování sociální služby obsahuje minimálně tyto povinné náležitosti – úvodní ustanovení, předmět smlouvy, rozsah a způsob poskytování sociální služby (stravování, ubytování, základní činnosti), místo a čas poskytování služby, výši úhrady a způsob jejího placení, ujednání o dodržování vnitřních pravidel, práva a povinnosti smluvních stran, dobu poskytování, výpovědní důvody a výpovědní lhůty, dobu platnosti smlouvy a závěrečné ustanovení.

Smlouva se vždy uzavírá písemně ve dvou vyhotoveních, pokud smlouvu podepisuje přímo žadatel (jeden výtisk je uložen u sociální pracovníce ve spisu uživatele, druhý je předán uživateli). V případě zastupování žadatele zákonným zástupcem je tato smlouva vyhotovena ve třech výtiscích (třetí výtisk náleží zákonnému zástupci).

Poskytovatel může Smlouvu vypovědět pouze z těchto důvodů:

- jestliže uživatel hrubě porušuje své povinnosti vyplývající ze Smlouvy. Za hrubé porušení smlouvy se považuje zejména zamlčení výše příjmu nebo jeho změn, pokud byla úhrada za ubytování a stravu stanovena podle odst. 2 čl. VI Smlouvy, nebo pokud uživatel úhradu za ubytování a stravu neplatil podle odst. 2 čl. VI Smlouvy.
- Jestli-že uživatel i po opětovném napomenutí hrubě poruší povinnosti, které mu vyplývají z vnitřních pravidel domova pro seniory.
- pokud došlo ke změně zdravotního stavu a poskytovatel není oprávněn poskytovat sociální služby, které v důsledku této změny uživatel potřebuje a požaduje.

Výpovědní lhůta pro výpověď z domova pro seniory poskytovatel činí tři měsíce a počíná běžet prvním dnem kalendářního měsíce následně po kalendářním měsíci, v němž byla tato výpověď osobně doručena.³³

4.3. Adaptační proces v domově pro seniory

Snažíme se působit preventivně, zabezpečujeme příjemné prostředí, plánujeme sociální službu dle zvyklostí uživatele, aktivizujeme je, organizujeme kulturní akce.

Naši pracovníci Vašeho příbuzného pravidelně sledují. Provádějí test adaptace, který v pravidelných intervalech vyhodnocují. V tomto testu si po dobu adaptačního procesu všímají, zda dochází ke zhoršení orientace, péče o zevnějšek, jak komunikuje s ostatními uživateli služeb a s personálem, zda si s nimi rozumí, nebo se jich spíše straní. Dále zda nedochází ke konfliktům s okolím, zda se účastní aktivit pořádaných v domově, zda pokračuje ve svém hobby.

Proces adaptace na nové prostředí nastává po přijetí klienta do domova a je třeba věnovat mu značnou pozornost. Jde o úkol celého týmu, pracujícího s klientem. Důležité je, aby byl klientovi ihned o nástupu přidělen klíčový pracovník, který s ním spolupracuje, věnujeme mu pozornost a klient se na něho může se všemi dotazy a problémy obrátit.

Klíčový pracovník spolu s klientem, se sociální pracovníci, vedoucím domova a vrchní sestrou vypracovává individuální plán péče, který vychází ze zhodnocení celkového stavu klienta, stanoví jeho nejdůležitější problémy a určí úkoly pro jednotlivé členy týmu. Z individuálního plánu vzejde konkrétní cíl práce s konkrétním klientem, tento cíl je průběžně hodnocen a aktualizován. Na individuálním plánu se mohou podílet také příbuzní klienta, kteří jsou nejlépe informováni o životě a změnách starého člověka. Vhodné je zapojit je do přípravy individuálního plánu a do určitého cíle péče o seniora, protože se tím snižuje možnost, že četnost návštěv v domově bude postupně klesat a budou pouze formální.³⁴

---

³³ Domov pro seniory Hostim. Standard č. 4 – *Smlouva o poskytování sociální služby. Domov pro seniory Hostim.*

³⁴ Matoušek, O., Kodymová, P., Koláčková, J. *Sociální práce v praxi.*

Nejdůležitější a nejcennější je pro Vašeho příbuzného, aby neztratil **kontakt s rodinou, sousedy a známými, kteří svou přítomností pomáhají, aby se Váš příbuzný necítil sociálně izolovaný a takzvaně „odložený“.**

Jak ulehčíte adaptační proces Vašemu příbuznému:

- navštěvujte své příbuzné, jak jen je to nejvíce možné
- přivádějte na návštěvu jejich vnoučata a další rodinné příslušníky
- přinášejte fotografie příbuzných o jejich domově
- půjčete si na oddělení invalidní vozík a vyvážejte jej do areálu anebo okolí
- dle Vašich možností, berte si jej na návštěvu domů (v případě potřeby Vám zapůjčíme kompenzační pomůcky)
- přinášejte jim ukázat domácí zvířecí mazlíčky
- účastněte se spolu s nimi akcí pořádaných v Domově pro seniory Hostim
- Doneste drobnosti, které budou připomínat vašemu příbuznému jeho domov (poličky, obrázky, vázičky...)
- Spolupracujte s námi³⁵

4.4. Aktivity v domově pro seniory

V domově probíhá organizovaná zájmová činnost, jsou zde vytvářeny podmínky pro aktivní prožívání volného času. V domově pro seniory Hostim, zajišťují aktivizační činnost tři aktivizační pracovníce. Aktivizační pracovníce vypracovávají týdenní plány aktivit, které jsou vyvěšené na nástěnce, aby se uživatelé mohli podívat, který den bude co probíhat.

Svoji práci zaměřují na individuální manuální zručnost klientů, zajišťování materiálu a pomůcek pro pracovní výcvik klientů, provádění speciálních pracovních postupů a používání nástrojů, pracovních pomůcek a různých materiálů. Dále provádějí vyhledávání, organizování volnočasových aktivit zaměřených zejména na rozvíjení osobnosti, zájmů, znalostí a tvořivých schopností klientů.³⁶

---

³⁵ APSS ČR, *Odborný časopis sociální služby* č. 5/2010, s. 33

³⁶ <http://www.domovhostim.cz>

Personál pomáhá klientům při organizování jejich společenského a kulturního života, při zapojení do zájmových aktivit, do činností probíhajících v domově. Klienti se o kulturním a společenském dění mohou dozvědět na nástěnkách v domově a také personál při každodenním osobním kontaktu informuje klienty o plánovaných aktivitách. Klienti se mohou samostatně rozhodnout o účasti na různých akcích.

Během celého roku organizuje domov pro klienty různé kulturní pořady, zájezdy, vystoupení, oslavy narozenin, promítání filmů a v letních měsících opékání a grilování párků.

V týdnu probíhají v domově pravidelné aktivity, na které klienti docházejí podle svého zájmu. Mezi nejoblíbenější patří kulturní a společenské akce. Velice rádi mají hudební vystoupení žáků ze školky a školy, nebo hudební vystoupení dechové hudby, která se u nás konají na Mikuláše, Masopust, Den matek a Den seniorů. Velice rádi se účastní pečení a vaření, kdy si mohou své výrobky sníst při odpoledním posezení u kávy.

Dále se v domově pořádají tyto aktivity:

- muzikoterapie (cvičení s hudbou)
- trénování paměti
- cvičení Tai-chi, které se u nás koná pravidelně jedenkrát týdně
- společenské hry
- vycházky po okolí
- výlety
- bohoslužby

K této části je nutné dodat, že pro seniory, kteří odešli do důchodu, je velmi důležitá náplň volného času. Senioři, kteří tráví aktivně volný čas, si posilují vlastní samostatnost a soběstačnost.

Aktivita ve starém člověku vyvolává pocit uspokojení, že něco zvládl, popřípadě se něco nového naučil, nebo dověděl. Není možné seniora k nějaké aktivitě nutit, jelikož pak tato aktivita pro člověka nemá žádný význam. Člověk si musí uvědomit, že pokud chce kvalitně žít do vysokého věku, měl by pro své zdraví něco udělat.

4.5. Dílčí závěr

Náš domov usiluje o to, aby se klienti s různou formou demencí stali přirozenou součástí života obce a našeho domova a prožívali zde důstojný život.

První kontakt mezi sociální pracovnící a žadatelem o sociální službu je velmi důležitý. Sociální pracovnice sdělí žadateli informace o domově a poskytované službě. Žadatel má možnost si rozmyslet, zda mu tato služba bude vyhovovat. Pokud se rozhodne pro naši službu, vyplní žádost o přijetí do domova pro seniory s přílohami a důležitou součástí této žádosti je vyjádření od lékaře. Vyplněnou žádost zašle do domova. Zde dochází k posouzení žádosti.

Žádost je zařazena do pořádku uchazečů domova, nebo může být odmítnuta z udaných důvodů. Pokud se v domově uvolní místo, je žadatel telefonicky informován o možném přijetí do domova pro seniory. V den nástupu do domova se žadatel dostaví většinou s doprovodem rodiny. S žadatelem se uzavře Smlouva o poskytování sociální služby.

Proces adaptace na nové prostředí nastává po přijetí klienta do domova, proto je mu potřeba věnovat největší pozornost. Klient při přijetí dostane přiděleného klíčového pracovníka, který s ním spolupracuje a zajišťuje mu osobní potřeby.

Nedílnou součástí stárnutí je důsledná aktivizace, která přispívá k harmonii tělesného a duševního potenciálu. V našem domově aktivizaci zajišťují aktivizační pracovníci. Během celého roku organizují kulturní a společenské akce.

Nejdůležitější je staré lidi spíše poslouchat, následovat je v jejich rytmu a na cestě, kterou nám ukazují. Budeme – li mít štěstí, budeme i my jednou staří, a potom to všechno budeme vnímat možná jinak.

ANALYTICKÁ ČÁST

5. Cíl a stanovení hypotéz

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat, které skutečnosti označují senioři jako ty, jež jim napomohly při adaptaci v domově pro seniory a zjistit, jak seniorům při adaptaci pomáhá účast na kulturních akcích a aktivitách pořádaných v domově pro seniory.

Průzkum, již má naplnit cíl této bakalářské práce byl založen na následujících hypotézách:

1. Domnívám se, že při adaptaci seniora v domově pro seniory napomáhá předešlá znalost prostředí domova a dobrý kontakt s pracovníky před nástupem do domova.
2. Na prostředí v domově pro seniory se lépe a rychleji adaptují senioři, kteří se účastní kulturních akcí a různých aktivit pořádaných v domově, než ti uživatelé kteří se izolují od kulturního dění v domově.

6. Metodika práce

K dosažení průzkumného cíle, byl u vybraného vzorku seniorů v Domově pro seniory Hostim proveden v měsíci lednu průzkum pomocí ankety. Otázky v anketě jsem formulovala, tak, aby jim každý jednotlivý respondent rozuměl (např. slovo adaptace jsem nahrazovala slovem lépe srozumitelným).

Předem připravená anketa byla sestavena za účelem zjistit, co seniorům usnadnilo přizpůsobení se na podmínky nového domova pro seniory a zda jim k tomu napomohla účast na kulturních akcích a aktivitách pořádaných v domově pro seniory.

7. Charakteristika zkoumaného souboru a terénu

Zkoumaným souborem jsou senioři, ubytování v Domově pro seniory Hostim. Celkem jsem oslovila šedesát respondentů s průměrným věkem sedmdesáti let. Jde o klienty, kteří jsou vymezenou cílovou skupinou domova, tedy seniory, kteří jsou závislí na celodenní péči.

Zámek byl využit jako domov důchodců v roce 1956 a první důchodci se přistěhovali v dubnu 1957. Objekt domova je ve vlastnictví obce Hostim. Zřizovatelem domova pro seniory je Jihomoravský kraj.

Domov se snaží naplňovat standardy kvality sociální služby, nabízí svým klientům různé aktivity a pořádá kulturní akce. Při nástupu přiděluje klientu klíčového pracovníka, který s novým klientem nejvíce spolupracuje a začleňuje jej do dění v domově. Při příchodu je s každým klientem sestaven individuální plán na základě jeho přání a potřeb. Během pobytu v domově se mu snažíme jeho přání a potřeby plnit.

8. Výsledky průzkumu

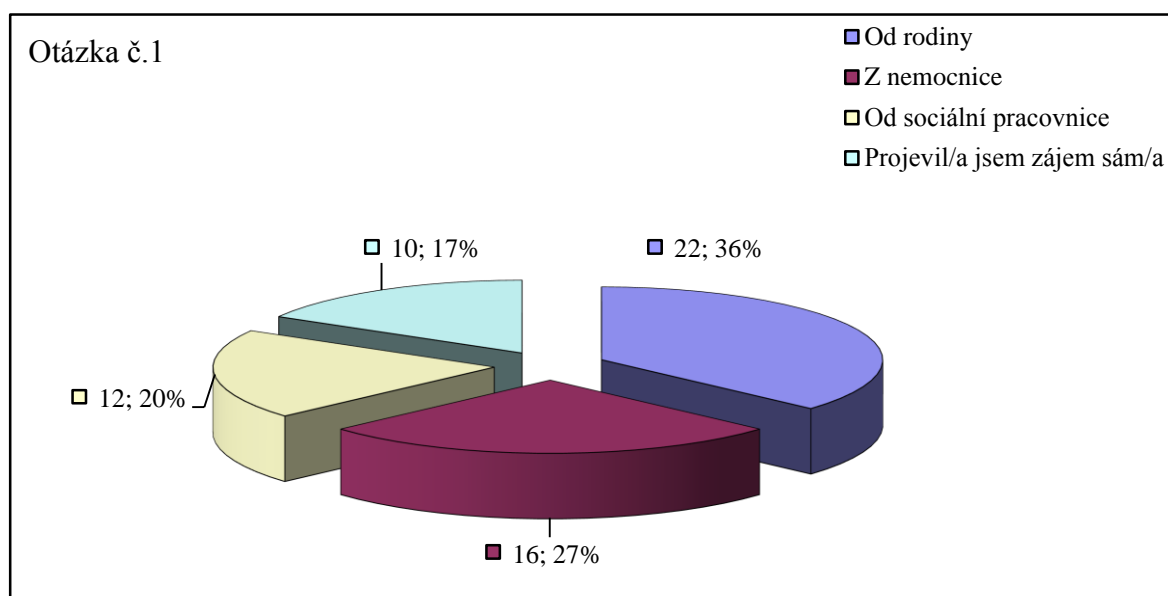
Vyhodnocení otázky č. 1

Znění otázky: O domovu pro seniory /DpS/ jsem se dozvěděl/a:

Tabulka vyhodnocení:

Odpověď	Uživatelé	v %
Od rodiny	22	36
Z nemocnice	16	27
Od sociální pracovnice	12	20
Projevil/a jsem zájem sám/a	10	17

Graf vyhodnocení:

Otázka zkoumá od koho, nebo kde jsem se dozvěděl o domově pro seniory.

Celkem z šedesáti uživatelů dvacet dva odpovědělo na tuto otázku, že o možnosti umístění v tomto domově se dozvěděli od rodiny. Šestnáct dotazovaných se o možnosti umístění dozvědělo z nemocnice. Dalších dvanáct dotazovaných se to dozvěděli od sociální pracovnice v domově a posledních deset respondentů o domov pro seniory projevil zájem samo.

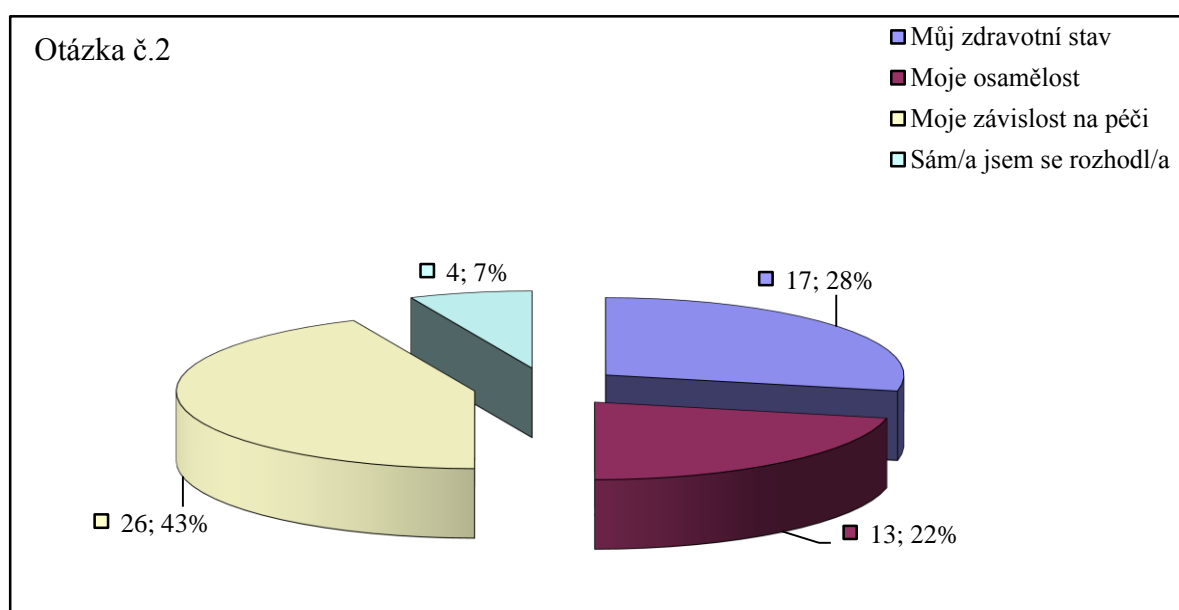
Vyhodnocení otázky č. 2

Znění otázky: Důvodem mého nástupu do domova pro seniory /DpS/ byl:

Tabulka vyhodnocení:

Odpověď	Uživatelé	v %
Můj zdravotní stav	17	28
Moje osamělost	13	22
Moje závislost na péči	26	43
Sám/a jsem se rozhodl/a	4	7

Graf vyhodnocení:

Druhá otázka zkoumá, jakým důvodem byl nástup dotazovaného do DpS.

Sedmnáct dotazovaných odpovědělo, že jejich důvodem, proč jsou v domově, byl jejich zdravotní stav. Pro třináct respondentů byla důvodem jejich osamělost. Dvacet šest respondentů žije v domově, protože potřebují celodenní péči. Malá většina, což jsou čtyři dotazovaní, se rozhodli o nástupu do domova pro seniory sami.

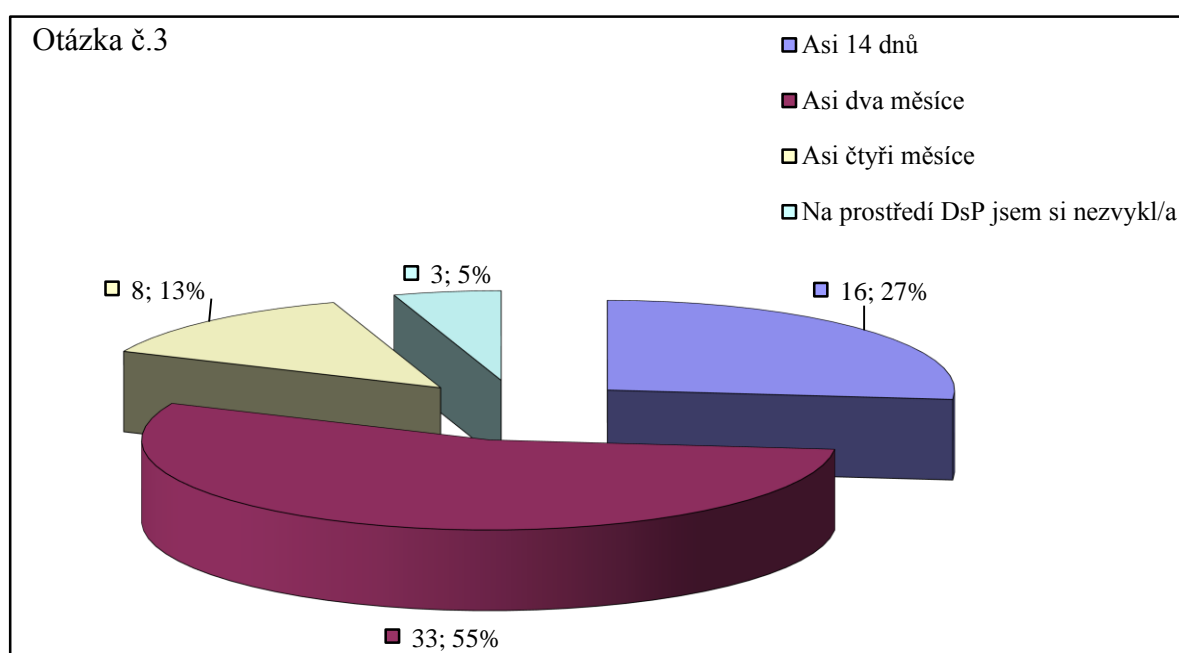
Vyhodnocení otázky č. 3

Znění otázky: Přechod na nové prostředí DpS /adaptace/ mi trvala:

Tabulka vyhodnocení:

Odpo věď	U živate lé	v %
Asi 14 dní	16	27
Asi dva měsíce	33	55
Asi čtyři měsíce	8	13
Na prostředí DpS jsem si nezvykl/a	3	5

Graf vyhodnocení:

V této otázce jsem zjišťovala, jak dlouho trval dotazovaným přechod na nové prostředí v domově pro seniory.

U šestnácti dotazovaných trval přechod na nové prostředí asi čtrnáct dní. Většinu, což je třicet tři respondentů trval přechod na nové prostředí asi dva měsíce. Osm respondentů si na nové prostředí zvykalo asi čtyři měsíce. Doposud si na nové prostředí v domově pro seniory nezvykli tři dotazovaní.

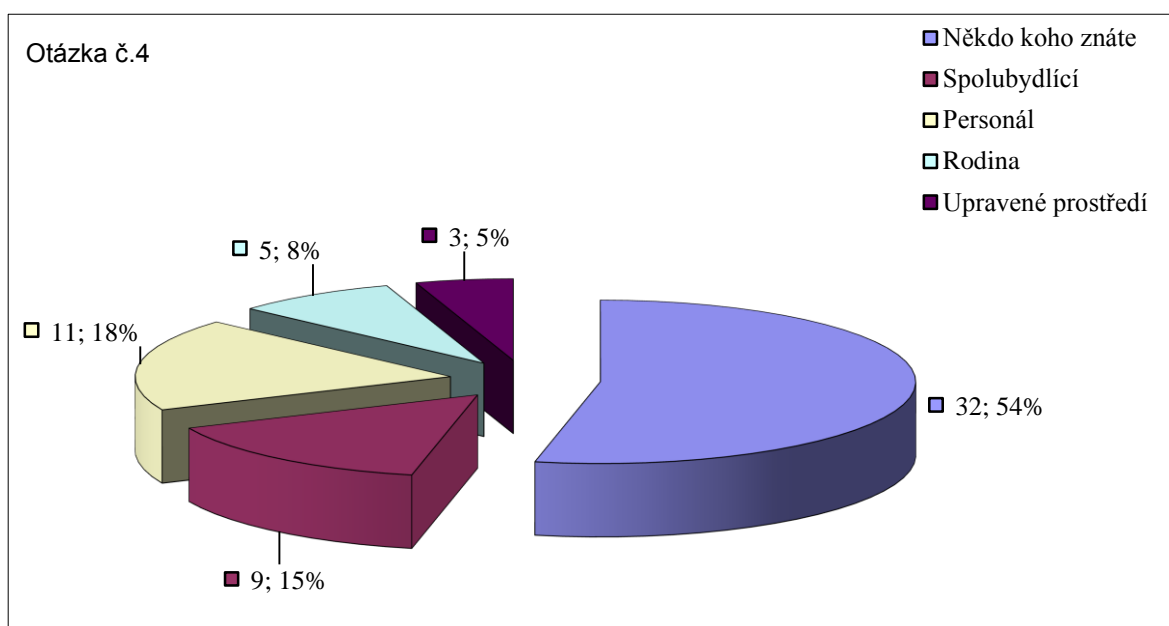
Vyhodnocení otázky č. 4

Znění otázky: Co si myslíte, že by Vám přizpůsobení /adaptaci/ na DpS usnadnilo?

Tabulka vyhodnocení:

Odpověď	Uživatelé	v %
Znalost prostředí před nástupem	32	54
Někoho koho znáte	9	15
Personál	11	18
Spolubydlíci	5	8
Rodina	3	5

Graf vyhodnocení:

Touto otázkou jsem zkoumala co, nebo kdo dotazovaným usnadnil adaptaci v domově pro seniory.

Třicet dva dotazovaných, což je většina k přizpůsobení na domov pro seniory pomohla znalost prostředí před nástupem do domova. Jedenácti respondentům napomohl při adaptaci někdo, koho znali už z dřívější doby. Pro třináct dotazovaných usnadnil pobyt v domově personál. K přizpůsobení se na domov pro seniory šesti dotazovaným pomohli spolubydlíci, kteří s nimi bydlí na pokoji. Třem dotazovaným přizpůsobení se na domov pro seniory zlepšila rodina, která za nimi pravidelně docházela, nebo dojížděla a jednomu dotazovanému k přizpůsobení pomohlo upravené prostředí v domově pro seniory.

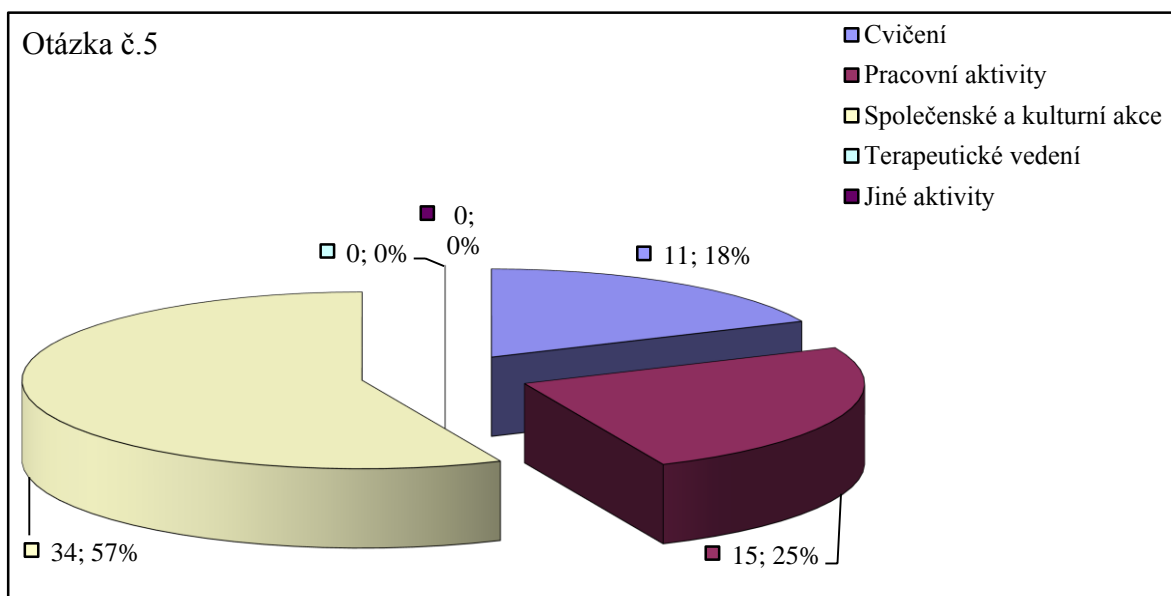
Vyhodnocení otázky č. 5

Znění otázky: Uveďte, které aktivity Vám k Vaší spokojenosti v souvislosti s adaptací mohou pomoci

Tabulka vyhodnocení:

Odpověď	Uživatelé	v %
Cvičení	11	18
Pracovní aktivity	15	25
Společenské a kulturní akce	34	57
Terapeutické vedení	0	0
Jiné aktivity	0	0

Graf vyhodnocení:

Poslední otázkou zjišťuji, které aktivity dotazovaným napomohli při adaptaci v domově pro seniory.

U jedenácti dotazovaných pomohlo při adaptaci cvičení, které se koná v domově pro seniory. Více respondentům, což je patnáct při adaptaci pomohly pracovní aktivity, při kterých se odreagovali. U třiceti čtyř dotazovaných, což je většina měli na adaptaci vliv kulturní a společenské akce, které se během roku pořádají v domově pro seniory.

Závěr:

Mým cílem v této práci bylo zmapovat, které skutečnosti označují seniory, jako ty, jež jim napomohly při adaptaci v domově pro seniory a zjistit, jak seniorům při adaptaci pomáhá účast na kulturních akcích a aktivitách pořádaných v domově pro seniory.

Cíl práce byl splněn. Potvrdilo se, že seniorům při adaptaci napomáhá předešlá znalost prostředí domova a dobrý kontakt s pracovníky před nástupem do domova pro seniory. Dále se rychle adaptují seniory, kteří se účastní v domově kulturních akcí a různých aktivit pořádaných v domově, než ti, kteří se izolují celkově od dění v domově.

Opustit svůj domov, blízké a své okolí, ve kterém senior prožil velkou část svého života a odejít do nového prostředí, kde mnohdy nikoho nezná, je hodně náročná situace. V tomto případě je důležité, aby na to byl senior připraven předem, aby si sám zvolil domov, ve kterém by chtěl zbytek svého života strávit s pocitem, že je někde, kde mu to vyhovuje a je spokojený.

Oproti minulosti je preferován zcela jiný přístup v péči o seniory. Domov pro seniory nemá být místem, kde člověk přijde dožít, přestože řada lidí má stále tuto představu o tomto zařízení, ale má to být místo, kde člověk plnohodnotně a uspokojivě stráví svou poslední fázi života.

Adaptace je proces individuální. I když budeme hledat způsob, jak adaptační proces seniora usnadnit, vždy bude záležet jen na každém senioru, jak tento proces zvládne a zda ho vůbec zvládne. Pracovníci se od samého začátku podílejí na jeho aktivizaci. Jedině týmová práce personálu zdravotnického i sociálního a samozřejmě klienta samotného může vést k optimálnímu životnímu stylu seniora v domově.

Na základě všech dostupných informací je vždy potřeba zvolit individuální přístup k novému uživateli od první chvíle. Od prvního kontaktu je rovněž hlavním pravidlem respektování přání a potřeb uživatele.

Pro uživatele je mnohem podstatnější to, jak se k nim chová personál, jak je zajištěna spokojenost seniorů, než to, zda je domov zařízen v luxusním stylu, kde to uživateli nepřipomíná nic z jeho předchozího domova.

Výsledky průzkumu budou užitečné pro pracovníky domova, zvláště pro sociální pracovníky, kteří je můžou používat jako metodiku při nástupu nového klienta do domova pro seniory, aby věděli, co je pro nového seniora nejdůležitější.

Závěry z mého průzkumu budou použity jako podklady pro zpracování nových vnitřních pravidel domova pro seniory.

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou adaptací seniorů na podmínky v domově pro seniory. Velký problém pro seniora, který nastoupí do domova pro seniory, bývá adaptace neboli přizpůsobení se podmínkám a vůbec celému chodu v domově. V této fázi je pro něj důležité, aby byl v úzkém kontaktu s pracovníkem domova a ten mu pomáhal řešit jeho problémy a plnit jeho přání a potřeby. V našem domově tuto funkci plní klíčový pracovník, který je uživateli přiřazen v den přijetí.

V teoretické části práce v prvním bodu se zabývám vymezením pojmu gerontologie a stárnutím populace. Ve druhém bodu popisuji stáří, charakteristiku stárnutí a stáří, problémy spojené se stářím a v posledním bodu rozebírám, jak společnost pohlíží na seniora. Ve třetím bodu se zabírám pojmem adaptace neboli přizpůsobením. Vysvětluji pojem adaptace a její rizika, jak se senioři adaptují na domov, faktory podporující adaptaci dále popisují dobrovolné a nedobrovolné umístění do domova, důležitost rodiny a její vliv na adaptaci seniora a jak napomáhá aktivizace při adaptaci seniora, zda je vůbec důležitá. Posledním bodem v teoretické části je popis domova pro seniory Hostim, ve kterém pracuji jako sociální pracovnice. Nejprve vyčleňuji poslání a cílovou skupinu domova, dále popisují jednání s žadatelem o službu, adaptační proces v domově a v posledním bodu Vás seznamuji s aktivitami, které probíhají celoročně v domově pro seniory.

V analytické části potvrzují stanovený cíl a hypotézy. Průzkum jsem prováděla u šedesáti seniorů, formou ankety žijících v domově pro seniory Hostim. Získané informace jsem následně zpracovala a vyhodnotila pomocí tabulek a výsledky jsem zakreslila pomocí výšečových grafů.

V této práci jsem zjistila, že cíl práce byl splněn. Potvrdilo se, že seniorům při adaptaci na nové podmínky napomáhá předešlá znalost prostředí domova a dobrý kontakt s pracovníky před nástupem do domova pro seniory. Dále se rychleji adaptují senioři, kteří se účastní v domově kulturních akcí a aktivit pořádaných v domově, než ti, kteří se izolují od dění v domově pro seniory.

Anotace

Bakalářská práce řeší problematiku adaptace neboli přizpůsobení seniorů na podmínky v domově pro seniory. Teoretická část popisuje pojem gerontologie, stárnutí populace, stáří, pohled společnosti na seniora a problémy spojené se stárnutím. Zabývám se také adaptací na domov pro seniory, jejími riziky a faktory. Popisují dobrovolné a nedobrovolné umístění do domova a důležitost rodiny. V poslední části práce je rozebrána problematika Domova pro seniory Hostim, zde charakterizují poslání a cílovou skupinu domova, přijetí nového uživatele, adaptační proces a aktivity pořádané v domově pro seniory Hostim.

Praktická část obsahuje průzkum, který je zaměřen na zjištění, které skutečnosti označují senioři, jako řešitelné. Řešitelné problémy, nebo fakta znamená problémy, které by seniorům pomohly adaptovat se snadněji a rychleji. Obsahuje praktický nástin aktivit pořádaných v Hostimi, které jsou užitečné při integraci seniorů.

Klíčová slova:

adaptace, gerontologie, stáří, senior, domov pro seniory

Annotation

This bachelor thesis solves the problem of adaptation, otherwise adaptation of seniors, to the conditions which are in a retirement home. The theoretical part describes the term gerontology, ageing process of the population, the caducity, the general view of the society and problems related with getting older. I am also dealing with the problem of adaptation in retirement homes, its dangers and important factors. I am describing the voluntary and involuntary placing of seniors into the retirement homes and the importance of the family. The end part of the thesis analyses the subject „Domov pro seniory Hostim“. I am distinguishing the function and the target group of this retirement home, admission of a new occupant, the adaptation process and activities held in Hostim.

The practical part contains a research, which is focused on the detection of facts, which are seen by the seniors as solvable. Solvable problems or facts means, problems which could help the seniors adapt easier and quicker. It contains a practical illustration of activities held in Hostim, which are useful by integrating seniors.

Keywords:

adaptation, gerontology, caducity, senior, retirement home

Použitá literatura

Monografie:

1. BRABCOVÁ, P., RUDOLFOVÁ, M. *Senioři České republiky podle sčítání lidu 2001. Demografie*, 2005, roč. 47, s. 116-120.
2. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek sociální gerontologie*, Brno: NCO NZO, 2002. 72 s. ISBN 80-7013-363-5.
3. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
4. HLAVÁČOVÁ, G. *Přechod seniorů do domova důchodců*. Sociální práce, 2003, č. 2.
5. HROZENSKÁ, M., *Socialna práca so staršími ľuďmi a jej teoreticko-praktické východiská*. Martin: Osveta, 2008. 180 s. ISBN 978-80-8063-282-3.
6. JURENKA, J., *Adjustace a adaptace zdravotnického personálu a obyvatel na podmínky nového domova důchodců 2005*.
7. KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ I., *Motivační prvky při práci se seniory*, Grada, 2008. 208 s. ISBN: 978-80-247-2169-9
8. KUBÍČEK, L. *Život největší umělecké dílo*, Matice Cyrilometodějská 2005, 96 s. ISBN 80-7266-139-6
9. MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, s.r.o., 2005, 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
10. NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*, Brno: Academia, 2001, 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
11. PACOVSKÝ, V. *Geriatrická diagnostika*. Praha: Scientia Medica, 1994. 152 s. ISBN 80-85526-32-8.
12. PACOVSKÝ, V., HEŘMANOVÁ, H. *Gerontologi*. Praha: Avicenum, 1981, 298 s.
13. PICHAUD, C., THAREAUOVÁ, I. *Soužití se staršími lidmi*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-184-3.
14. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2008. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

15. VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory*. Grada, 2007. 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.
16. ZAVAZALOVÁ, H. a kol. *Vybrané kapitoly se sociální gerontologie*. Praha Karolinum, 2001. 55 s. ISBN 80-246-0326-8.

Časopisy a jiné zdroje:

1. APSS ČR, Odborný časopis sociální služby č. /2010
2. KRETSCHMEROVÁ, T., ŠIMEK, M., Projekce obyvatelstva České republiky do roku 50. *Demografie*, 2004, r. 46, č. 4.
3. Standard č. 3, Jednání se zájemcem o službu. Domov pro seniory Hostim, 2008.
4. Standard č. 4, Smlouva o poskytování sociální služby. Domov pro seniory Hostim, 2008.

Elektronické dokumenty:

1. Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky.
Dostupné na: <http://www.apsscr.cz>
2. Domov pro seniory Hostim. Dostupné na: www.domovhostim.cz

Seznam příloh:

Příloha I. - Anketa

Příloha II. – Ukázka týdenního plánu pořádaných aktivit

Příloha III. – Obrázková dokumentace z Domova pro seniory Hostim

Příloha IV. - Smlouva o poskytování sociální služby

ANKETA

Vážený uživateli!

Uved'te prosím, jak jste se dozvěděli o našem DpS a co bylo důvodem Vašeho nástupu. Jak asi dlouho Vám trvalo přizpůsobení/adaptace/ na nové podmínky Domova. Uved'te prosím také, co by Vám usnadnilo přizpůsobení na toto prostředí „nového domova“ v souvislosti s Vaší spokojeností.

- 1) O domovu pro seniory /DpS/ jsem se dozvěděl/a:**
  - a) Od rodiny
  - b) Z nemocnice
  - c) Od sociální pracovnice
  - d) Projevil/a jsem zájem sám/a

- 2) Důvodem mého nástupu do DpS byl:**
  - a) Můj zdravotní stav
  - b) Moje osamělost
  - c) Moje závislost na péči
  - d) Sám/a jsem se rozhodl/a

- 3) Přejít na nové prostředí DpS /adaptace/ mě trvalo:**
  - a) Asi 14 dnů
  - b) Asi dva měsíce
  - c) Asi čtyři měsíce
  - d) Na prostředí DpS jsem si nezvykl/a

- 4) Co si myslíte, že by Vám přizpůsobení /adaptaci/ na DpS usnadnilo?**
  - a) Někdo koho znáte
  - b) Spolubydlící
  - c) Personál
  - d) Rodina
  - e) Upravené prostředí

- 5) Uved'te prosím, které aktivity Vám k Vaší spokojenosti v souvislosti s adaptací mohou pomoci:**
  - a) Cvičení
  - b) Pracovní aktivity
  - c) Společenské a kulturní akce pořádané v domově
  - d) Terapeutické vedení
  - e) Jiné uved'te,
které.....

Týdenní plán aktivit

Pondělí 11.4.2011 od 9.00 hod na jídelně

Individuální cvičení, nácvik chůze, rozhovory

Úterý 12.4.2011 od 10.00 – 11.00 hod na jídelně

TAI CHI – cvičení

Středa 13.4.2011 od 9.00 – 11.30 hod na jídelně

Trénování paměti - oddělení mužů

Hraní her – oddělení žen

Čtvrtek 14.4.2011

Psychologické služby – doc. Stanislav Balík

Pátek 15.4.2011 od 9.00 – 11.30 hod

Film- na jídelně oddělení žen, vaření kávy

Mikuláš v domově pro seniory Hostim

Masopust

Mše svatá v domově

Vystoupení žáků ze Základní a mateřské školy

Muzikoterapie

Aktivity v domově pro seniory – vaření, pečení, malování

Výlety – vláček ve Znojmě

Muzeum v Pavlicích

Zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou

Budova Domova pro seniory Hostim

Nádvoří před domovem pro seniory

Altánek domova pro seniory

SMLOUVA O POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍ SLUŽBY

uzavřená dle § 91 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a § 51 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, níže uvedeného dne, měsíce a roku mezi těmito smluvními stranami:

Poskytovatel: **Domov pro seniory Hostim**
                                  příspěvková organizace
                                  zastoupena ředitelem: Mgr. Formánek Jindřich
                                  se sídlem: Hostim 1, 67154 Hostim
                                  IČ: 45671761
                                  č. účtu: 29633741/0100

a

Uživatel: .....

                                  narozen/a: .....

                                  trvale bytem : -----

V souladu se zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a jeho prováděcími právními předpisy, tuto

smlouvu o poskytnutí sociální služby podle § 91 cit. zákona

v domově se zvláštním režimem podle § 50 cit. zákona

(v textu této smlouvy dále jen „**Smlouva**“)

I.

Úvodní ustanovení

1. Poskytovatel je příspěvkovou organizací zřízenou Jihomoravským krajem, zařízením sociálních služeb poskytujícím v souladu se zřizovací listinou vydanou Zastupitelstvem Jihomoravského kraje dne 9.11.2006 usnesením č. 939/06/Z 14 sociální služby typu domov pro seniory a domov se zvláštním režimem.
2. Poskytovatel je zařízením sociálních služeb ve smyslu zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen zákon o sociálních službách) v souladu s jeho ustanovením §120 odst.5

II.

Předmět smlouvy

1. Předmětem Smlouvy je poskytování sociální služby ze strany Poskytovatele a využívání sociální služby ze strany Uživatele.
2. Smlouva stanovuje všechny důležité aspekty poskytování sociální služby a je uzavřena podle potřeb Uživatele a možností zařízení.
3. Smlouva upravuje vztahy mezi Uživatelem a Poskytovatelem služby a stanovuje práva a povinnosti obou účastníků.

III.

Rozsah a způsob poskytování sociální služby

Poskytovatel s uživatelem se dohodli na rozsahu poskytované sociální služby dle požadavků uživatele a možností poskytovatele tak, že poskytovatel uživateli:

1. - zabezpečí celoroční ubytování na.....pokoji
  - zabezpečí úklid pokojů, který uživatel obývá. Rozsah úklidu je uveden v Domácím řádu dle článku 5.
  - zabezpečí praní a žehlení osobního a ložního prádla vč. drobných oprav prádla poškozeného. Drobné opravy např.: přišítí knoflíku, zašítí natrženého oděvu.
  - Uživatel je oprávněn užívat společné prostory v zařízení poskytovatele zejména jídelnu, koupelnu, toalety, společenskou místnost, zahradu.
  - Uživatel je povinen užívat prostory vyhrazené mu k ubytování a k užívání řádně; v prostorách nesmí Uživatel bez souhlasu Poskytovatele provádět žádné změny.
2. - Normální celodenní stravu zajistí v jídelně poskytovatele nebo na pokoji uživatele, a to v rozsahu třech jídel hlavních.
  - Uživatel minimálně jeden den dopředu oznámí, pokud chce změnu v místě podávání stravy, kam se mu má podávat strava.
  - stravování bude probíhat na základě a podle pravidel vnitřních předpisů a platný jídelní lístek bude předem zveřejňován.

IV.

Úkony péče

1. Poskytovatel je povinen poskytovat Uživateli, který **je příjemcem příspěvku na péči**, tyto základní činnosti:
  - a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu
  - b) pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek
  - c) pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík
  - d) pomoc při vstávání z lůžka, ulehání, změny poloh
  - e) pomoc při podávání jídla a pití
  - f) pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním i vnějším prostoru
  - g) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu
  - h) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
  - i) sociálně terapeutické činnosti
  - j) aktivizační činnosti
  - k) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Uživatel, který je příjemcem příspěvku na péči, hradí veškerou péči celým příspěvkem na péči. Rozsah úkonů péče bude s uživatelem upřesněn v plánu sociální péče.

2. Ke změně rozsahu poskytované sociální služby může dojít:
  - a) Na základě požadavku uživatele nebo zákonného zástupce
  - b) Na základě návrhu klíčového pracovníka poskytovatele zejména v souvislosti s vyhodnocováním osobního plánu uživatele, změnou vyžadující jeho úpravu.
  - c) Změny jsou prováděny na základě vzájemné dohody a písemnou formou „DODATKY“
3. Uzavření této smlouvy nebrání uzavření smlouvy o poskytování sociální služby s jiným poskytovatelem sociálních služeb k zajištění potřeb uživatele, které není oprávněn a schopen zajistit poskytovatel.

V.

Místo a čas poskytování sociální služby

1. Služba sjednaná v čl.III Smlouvy se poskytuje v Domově pro seniory provozovaném Poskytovatelem v Hostimi 1, 67154 Hostim.
2. Služba sjednaná čl.III Smlouvy se poskytuje 24 hodin denně, a to každý den po dobu platnosti smlouvy.

VI.

Výše úhrady za sociální službu a způsob jejího placení

1. Úhrada za poskytovanou sociální službu se sjednává v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o sociálních službách ve znění prováděcích právních předpisů viz.: příloha č.2 *Výpočet úhrady*.
2. V souladu s ustanovením § 73 odst. 3 zákona o sociálních službách, kdy musí uživatelé po úhradě ubytování a stravování zůstat minimálně 15% z jeho příjmů, je úhrada stanovena ve výši..... Kč (slovy: ..... Kč), přičemž část úhrady ve výši ..... Kč připadá na ubytování a stravování a část úhrady ve výši příspěvku na péči tj. .... Kč připadá na sjednanou sociální službu.
3. V případě, že na základě této smlouvy zahájí poskytovatel poskytování sjednané sociální služby v průběhu kalendářního měsíce uživateli (tzn. ne od prvního dne v měsíci) stanoví se úhrada jako poměrná část z celkové úhrady stanovená podle počtu dnů, po které byla sociální služba uživateli poskytována.
4. Úhrada za sociální službu poskytovanou po část kalendářního měsíce (čl. VI. odst. 2 této smlouvy) stanovena ve výši poměrné části úhrady je splatná do konce kalendářního měsíce, za jehož část náleží.
5. Část úhrady, kterou je poskytovatel povinen vrátit uživateli za pobyt mimo zařízení poskytovatele v případě, že úhrada za příslušný měsíc již byla zaplacená, bude vyúčtována při úhradě za následující kalendářní měsíc a vyplacena uživateli (v hotovosti, hotovostních depozitech nebo převedením na osobní účet uživatele) nebo bude odečtena z úhrady za následující měsíc. O část úhrady, kterou je poskytovatel povinen vrátit uživateli za pobyt mimo zařízení poskytovatele, a která nebyla za příslušný měsíc ještě splacena (tzn. do 25 kalendářního dne), bude snížena úhrada za příslušný měsíc.
6. Úhrada za poskytovanou službu bude hrazena bankovním převodem na účet poskytovatele č. 296 337 41/0100. Úhrada se považuje za zaplacenou dnem připsání na účet poskytovatele.
7. Poskytovatel předloží uživateli vždy vyúčtování, a to nejméně 1x ročně, a to nejpozději do konce února následujícího roku, kterého se vyúčtování týká. Součástí vyúčtování bude i přehled o částkách odpovídajících vráceným finančním prostředkům za pobyt uživatele mimo zařízení poskytovatele.
8. Uživatel s poskytovatelem se dohodl, pro případ ukončení smlouvy z důvodu úmrtí uživatele, že poskytovateli náleží úhrada v poměrné části úhrady stanovené dle odstavce 4. a to ve výši součinu částky připadající na jeden kalendářní den a počtu dnů, po které byla uživateli poskytovaná sjednaná sociální služba. Příspěvek na

péči náleží poskytovateli v souladu s platnou právní úpravou v oblasti sociálních služeb.

VII.

Ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených Poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb

1. Uživatel prohlašuje, že byl seznámen s vnitřními pravidly (domácí řád) domova pro seniory, v němž se poskytuje sociální služba podle této Smlouvy. Uživatel (nebo jeho opatrovník) prohlašuje, že vnitřní pravidla jsou mu k dispozici v písemné podobě u Poskytovatele, že tato pravidla přečetl a že jim plně porozuměl. Uživatel se zavazuje a je povinen tato pravidla dodržovat.
2. Uživatel byl seznámen s postupem při podávání stížností a možností seznámit se s dalšími směrnicemi, kterými se řídí poskytování sociální služby.

VIII.

Práva a povinnosti smluvních stran

1. Poskytovatel se zavazuje poskytovat uživateli sjednanou sociální službu v souladu s příslušnými právními předpisy zejména se zákonem o sociálních službách ve smyslu prováděcích předpisů a při poskytování uplatňovat standardy kvality sociálních služeb.
2. Uživatel se zavazuje dodržovat vnitřní předpisy poskytovatele upravující poskytování sociální služby v zařízení poskytovatele, pravidla soužití s dalšími uživateli, zejména domácí řád.
3. V případě změny obecně závazných právních předpisů v oblasti sociálních služeb, které mají dopad na obsah této smlouvy, předloží poskytovatel uživateli návrh na změnu této smlouvy.
4. Uživatel se zavazuje sdělit poskytovateli všechny změny v majetkových poměrech, které mají vliv na stanovenou výši úhrady zejména změnu výše příjmů (důchodu), změnu výše příspěvku na péči. Uživatel se zavazuje v případě, že dojde ke změně v majetkových poměrech, která má vliv na výši úhrady stanovené v čl.VI odst.2 této smlouvy uzavřít s poskytovatelem dodatek k této smlouvě, v němž bude tato skutečnost zohledněna a to tak, že nová úhrada se sjedná od kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž ke změně v majetkových poměrech došlo. Uživatel se rovněž zavazuje v případě, že dodatek k této smlouvě bude uzavřen později uhradit rozdíl mezi úhradou sjednanou touto smlouvou a úhradou, která se nově sjednává v důsledku změny v majetkových poměrech a to za dobu, za kterou by dle předchozí věty náležela.

5. Uživatel/ zákonný zástupce se zavazuje zaplatit úhradu za poskytovanou sociální službu ve sjednané výši a v dohodnutém termínu.

IX.

Doba poskytování sociálních služeb

1. Uživatel s poskytovatelem se dohodli na poskytování sociální služby sjednané touto smlouvou po dobu neurčitou.
2. Uživatel s poskytovatelem si zároveň sjednávají adaptační dobu v délce 3 měsíců. Tato doba počíná plynout dnem, kdy uživatel nastoupil do zařízení poskytovatele

X.

Výpovědní důvody a výpovědní lhůty

1. Uživatel může Smlouvu vypovědět bez udání důvodu. Výpovědní lhůta pro výpověď uživatelem činí 3 měsíce.
2. Poskytovatel může Smlouvu vypovědět pouze z těchto důvodů:
  - a) Jestliže uživatel hrubě porušuje své povinnosti vyplývající ze Smlouvy. Za hrubé porušení smlouvy se považuje zejména zamlčení výše příjmu nebo jeho změna pokud byla úhrada za ubytování a stravu stanovena podle odst.2 čl.VI Smlouvy nebo pokud uživatel úhradu za ubytování a stravu neplatil podle odst.2 čl.VI Smlouvy.
  - b) Jestliže uživatel i po opětovném napomenutí hrubě poruší povinnosti, které mu vyplývají z vnitřních pravidel domova pro seniory.
  - c) Pokud došlo ke změně zdravotního stavu a poskytovatel není oprávněn poskytovat sociální služby, které v důsledku této změny uživatel potřebuje a požaduje.
3. Výpovědní lhůta pro výpověď z domova pro seniory poskytovatelem z důvodu uvedených v odstavci 2 písmen a), b), c) tohoto článku činí 3 měsíce a počíná běžet prvním dnem kalendářního měsíce následně po kalendářním měsíci, v němž byla tato výpověď osobně doručena.

XI.

Doba platnosti smlouvy

1. Tato smlouva nabývá platnosti dnem podpisu smluvními stranami a účinnosti dnem nástupu do Domova pro seniory Hostim.
2. Změny v této smlouvě lze provést jen písemnou dohodou smluvních stran formou číslovaných dodatků.

XII.
Závěrečná ustanovení

1. Tato smlouva se vyhotovuje ve třech stejnopisech, přičemž poskytovatel obdrží dvě vyhotovení smlouvy a uživatel obdrží jedno vyhotovení smlouvy.
2. Smluvní strany prohlašují, že Smlouva vyjadřuje jejich pravou a svobodnou vůli a že Smlouvu neuzavřely v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.
3. Smluvní strany prohlašují, že smlouvu přečetly, jejímu obsahu rozumí a s jejím obsahem úplně a bezvýhradně souhlasí, což stvrzují svými vlastnoručními podpisy.
4. Touto smlouvou se ruší veškerá předchozí ujednání mezi Poskytovatelem a Uživatelem.

PŘÍLOHY: 1) Úkony péče

2) Vyúčtování úhrady

3) Domácí řád

4) Osobní cíl a potřeby

5) Další ustanovení: A) Souhlas se zpracováním osobních údajů
B) Souhlas s fotografováním
C) Informace o osobním spisu uživatele

V .....dne.....

V .....dne.....

_____
Poskytovatel

_____
Uživatel

Sociální pracovnice: